

Asia C-400/10 PPU

J. McB.

vastaan

L. E.

(Supreme Courtin esittämä
ennakkoratkaisupyyntö)

Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa – Avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevat asiat – Kansainvälisestä lapsikaappauksesta 25.10.1980 tehty yksityisoikeuden alaa koskeva Haagin yleissopimus – Asetus (EY) N:o 2201/2003 – Lapset, joiden vanhemmat eivät ole avioliitossa keskenään – Isän oikeus lapsen huoltoon – Käsitteen 'oikeus lapsen huoltoon' tulkinta – Yleiset oikeusperiaatteet ja Euroopan unionin perusoikeuskirja

Julkisasiamies N. Jääskisen kannanotto 22.9.2010. I - 8969

Unionin tuomioistuimen tuomio (kolmas jaosto) 5.10.2010 I - 8992

Tuomion tiivistelmä

1. *Perusoikeudet – Yksityis- ja perhe-elämän kunnioittaminen*
(Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artikla)
2. *Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa – Tuomioistuimen toimivalta sekä tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa – Asetus N:o 2201/2003 – Oikeus lapsen huoltoon*
(Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 ja 24 artikla; neuvoston asetuksen N:o 2201/2003 2 artiklan 11 alakohta)

1. Euroopan unionin perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdasta seuraa, että siltä osin kuin perusoikeuskirjaan sisältyvät oikeudet vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat kuin mainitussa yleissopimuksessa. Tämä määräys ei kuitenkaan estä myöntämästä unionin oikeudessa tätä laajempaa suojaa. Perusoikeuskirjan 7 artiklan, jonka mukaan jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämänsä, kotiaan sekä viestejään kunnioitetaan, sanamuoto on samanlainen [suomenkielisessä toisinnossa lähes samanlainen] kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan 1 kappaleen sanamuoto lukuun ottamatta sitä, että siinä käytetään ilmausta ”kirjeenvaihtoonsa” ilmaisun ”viestejään” sijasta. Näin ollen on todettava, että kyseiseen 7 artiklaan sisältyvät oikeudet vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan 1 kappaleeseen sisältyviä oikeuksia. Perusoikeuskirjan 7 artiklalle on siis annettava sama merkitys ja ulottuvuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan 1 kappaleelle, sellaisena kuin Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on sitä tulkinnut.

(ks. 53 kohta)

2. Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskeissa asioissa ja asetuksen N:o 1347/2000 kumoamisesta annettua asetusta N:o 2201/2003 on tulkittava

siten, että se ei ole esteenä jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa edellytetään, että jotta lapsen isä, joka ei ole naimisissa lapsen äidin kanssa, saa oikeuden lapsen huoltoon, hänen on saatava toimivaltaiselta kansalliselta tuomioistuimelta määräys, jolla hänelle annetaan tämä oikeus, jonka perusteella sitä, että lapsen äiti vie lapsen pois tai jättää tämän palauttamatta, voidaan pitää luvattomana asetuksen 2 artiklan 11 alakohdassa tarkoitetulla tavalla.

Asetuksessa N:o 2201/2003 ei vahvisteta, kuka on se henkilö, jolla tulee olla sellainen oikeus lapsen huoltoon, joka voi tehdä lapsen pois viemisen luvattomaksi asetuksen 2 artiklan 11 alakohdassa tarkoitetulla tavalla, vaan siinä viitataan tämän huoltoa koskevan oikeuden haltijan yksilöinnin osalta sen jäsenvaltion lakiin, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvattonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä. Näin ollen tämän jäsenvaltion laissa määritetään edellytykset, joilla biologinen isä saa oikeuden lapsensa huoltoon asetuksen 2 artiklan 9 alakohdassa tarkoitetulla tavalla, ja tässä laissa voidaan säätää, että tämän oikeuden saaminen edellyttää toimivaltaisen kansallisen tuomioistuimen ratkaisua, jolla hänelle annetaan tämä oikeus. Tästä seuraa, että asetusta N:o 2201/2003 on tulkittava siten, että tätä asetusta sovellettaessa lapsen pois viemisen luvattomuus riippuu yksinomaan siitä, onko olemassa sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaan annettu lapsen huoltoa koskeva

oikeus, jonka vastaisesti tämä pois vieminen on tapahtunut.

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 ja 24 artikla eivät ole esteenä tällaiselle tulkinnalle.

Sovellettaessa asetusta N:o 2201/2003 sen ratkaisemiseksi, onko lapsen, jonka äiti on vinyt hänet toiseen jäsenvaltioon, pois vieminen luvaton, lapsen biologisella isällä on oltava oikeus kääntyä toimivaltaisen kansallisen tuomioistuimen puoleen ennen pois viemistä ja vaatia, että hänelle annetaan oikeus lapsensa huoltoon; tämä oikeus muodostaa biologisen isän yksityis- ja perhe-elämää koskevan oikeuden ydinosa tässä yhteydessä. Sen sijaan se, että biologisella isällä ei, toisin kuin äidillä, ole automaattisesti oikeutta lapsensa huoltoon kyseisen asetuksen artiklassa tarkoitettu tavoin, ei vaikuta hänen yksityis- ja perhe-elämää koskevan oikeutensa ydinosaan, joka on ilmaistu Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklassa, kunhan hänen oikeutensa vaatia lapsen huoltoa toimivaltaisessa tuomioistuimessa on turvattu.

Tätä toteamusta ei horjuta se, että jos isä ei ryhdy ajoissa toimenpiteisiin huoltoa koskevan oikeuden saamiseksi, hänen

on mahdollonta tilanteessa, jossa lapsen äiti vie tämän toiseen jäsenvaltioon, saada lapsi palautetuksi jäsenvaltioon, jossa lapsella oli asuinpaikka välittömästi ennen pois viemistä. Tällainen pois vieminen merkitsee sitä, että äiti, jolla on oikeus lapsen huoltoon, käyttää luvallisesti omaa vapaata liikkuvuutta koskevaa oikeuttaan, joka on vahvistettu SEUT 20 artiklan 2 kohdan a alakohdassa ja SEUT 21 artiklan 1 kohdassa, ja oikeuttaan päättää lapsen asuinpaikasta, mutta sillä ei riisteta biologiselta isältä mahdollisuutta käyttää oikeuttaan hakea lapsen huoltoa tai tapaamista koskevaa oikeutta. Niinpä se, että biologiselle isälle tunnustettaisiin oikeus lapsensa huoltoon asetuksen N:o 2201/2003 2 artiklan 11 alakohdan nojalla huolimatta siitä, että tällaista oikeutta ei ole myönnetty kansallisessa oikeudessa, olisi vastoin oikeusvarmuuden vaatimuksia sekä tarvetta suojella Euroopan unionin perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tavoin muiden henkilöiden – tässä tapauksessa äidin – oikeuksia ja vapauksia. Tällainen ratkaisu saattaisi lisäksi olla perusoikeuskirjan 51 artiklan 2 kohdan vastainen.

Kun lisäksi otetaan huomioon avioliiton ulkopuolisten suhteiden ja niistä seuraavien vanhempien ja lasten välisten

suhteiden loputon moninaisuus, joka heijastuu vanhempien vastuiden laajuuden ja jakaantumisen erilaisena tunnus-tamisena eri jäsenvaltioissa, Euroopan unionin perusoikeuskirjan 24 artiklaa yhdessä sen 7 artiklan kanssa on tulkit-tava siten, että se ei ole esteenä sille, että asetusta N:o 2201/2003 sovellettaessa oikeus lapsen huoltoon annetaan lähtö-kohtaisesti yksinomaan äidille ja että bio-logisella isällä on oikeus lapsen huoltoon vain tuomioistuimen antaman ratkaisun perusteella. Tällainen vaatimus mahdol-listaa sen, että toimivaltainen kansallinen tuomioistuin voi tehdä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan ratkaisun ottaen huomioon kaikki asian kannal-ta merkitykselliset seikat ja erityisesti

lapsen syntymään liittyvät olosuhteet, vanhempien välisen suhteen laadun, kummankin vanhemman ja lapsen vä-lisen suhteen laadun sekä kummankin vanhemman kyvyn ottaa vastuu lapsen huollosta. Näiden tietojen huomioon ot-taminen on omiaan suojaamaan lapsen etua perusoikeuskirjan 24 artiklan 2 koh-dan mukaisesti.

(ks. 43, 44, 55, 57–59 ja 62–64 kohta
sekä tuomiolauselman)